

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»

Козловського Юрія Михайловича

на дисертаційну роботу **Шумило Мирослави Юріївни**

на тему: «**Розвиток вищої медичної освіти в США (XX-XXI століття)**»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
011 – Освітні, педагогічні науки 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність дисертаційної роботи. Історико-педагогічний вимір є одним з найважливіших аспектів вивчення системи професійної підготовки лікарів, оскільки забезпечує критичне осмислення минулих досягнень і невдач. Сучасна вища медична освіта в США є унікальним явищем і тому значною мірою зумовлена історичним розвитком, пов'язаним із соціально-економічними викликами та здатністю американського суспільства швидко й ефективно реагувати на потреби часу.

Основними рисами глобалізованого суспільства є стандартизація та уніфікація різних сфер людської діяльності, створення транснаціональних корпорацій, Інтернет та зростання ролі англійської мови як міжнародної мови спілкування.

Розвиток системи медичної освіти в умовах глобалізації характеризується підвищенням її доступності для широкого кола людей та іноземних громадян. Стрімкий розвиток інноваційних технологій та доказової медицини, впровадження в медичну практику сучасних методів лікування та діагностики захворювань, передових інформаційних та сучасних телемедичних технологій, які дозволяють працювати в єдиному глобальному спеціалізованому просторі, створили проблему реформування системи медичної освіти.

Необхідність оновлення навчальних програм у вищих навчальних закладах зумовлена стрімким розвитком сучасної медицини та передових медичних технологій, протоколів і стандартів лікування. Тому вивчення позитивного досвіду США є корисним у контексті реформування системи вищої медичної освіти України

Навчання на основі конкретних випадків, доказова медицина, проблемно-орієнтоване навчання, навчання на основі симуляцій, онлайн-навчання, консультування колег, змішане навчання та командне навчання - це лише деякі з сучасних методів навчання. Різні методи навчання можуть розширити знання, враховуючи індивідуальні відмінності у навчанні студентів, покращуючи логічне та критичне мислення, управління часом тощо.

Використання інтегрованого підходу сприяє формуванню професійної

компетентності та лідерських навичок, які вважаються важливими елементами для безперешкодної інтеграції в клінічну практику.

Актуальність розвитку вищої медичної освіти постійно зростає, оскільки на сучасному етапі ще недостатньо досліджено це питання як в педагогічній теорії, так і практиці. Наявність суперечностей між станом практики вищої медичної освіти задля забезпечення конкурентоспроможності фахівців та недостатнім рівнем її розвитку; рівнем вищої медичної освіти в Україні та вимогами глобалізованого суспільства; темпами реформування вищої медичної освіти та проблемами матеріально - технічного і ресурсного забезпечення освітнього процесу окреслює проблему здійсненого дослідження. На наш погляд, актуальність дослідження важлива не лише для освітніх наук, зокрема для професійної освіти та порівняльної педагогіки, а й для медичної фахової освіти. Необхідність забезпечення готовності до виконання професійних функцій майбутніх медиків шляхом впровадження досвіду США. також зумовлює актуальність дослідження. Проблема відноситься також до перспективних, оскільки, до останнього часу не була об'єктом спеціальних педагогічних досліджень: це вимагає серйозних наукових розвідок, що і зроблено в рецензованій дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Високу актуальність дисертаційного дослідження підтверджено також тим, що вона відповідає науковому напряму кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» «Теоретико-методичні засади особистісного і професійного розвитку сучасного фахівця в умовах інтеграції у міжнародний освітній простір». Реєстраційний номер: 0121U113179.

Тему роботи затверджено на засіданні Вченої ради Інституту гуманітарних та соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка» (протокол №4 від 24.10.2018 р.).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Вища медична освіта аналізується на основі аналізу історіографії проблеми з відображенням їх історико-культурних, соціологічних та антропологічних аспектів з висвітленням проблем розвитку вищої медичної освіти в контексті соціального, культурного та економічного розвитку суспільства, які ґрунтуються на науковості і педагогічних проблемах; проаналізовано передумови становлення вищої медичної освіти в США; на основі ретроспективного аналізу становлення та розвитку вищої медичної освіти виділено тенденції, що характеризують сучасний стан вищої медичної освіти; описана сучасна система вищої медичної освіти в США (зовнішня: домедична освіта, бакалаврська медична освіта, післядипломна медична освіта, безперервна медична освіта; внутрішня: теоретична та практична підготовка для розвитку компетентностей у догляді за пацієнтами, медичних знань, експертизи, систематичної практики, навчання на основі практики, співпраці та

комунікації; доведено можливість використання передових ідей та досвіду розвитку американської вищої медичної освіти в контексті української університетської освіти, зокрема для керівництва системи охорони здоров'я України, закладів вищої медичної освіти, викладачів та студентів; поглиблено та розширено наукове розуміння відповідних понять і термінології, організаційних особливостей та підходів до навчання в медичній освіті; до наукового обігу введено іншомовні матеріали за тематикою досліджень, а також численні факти, ідеї та підходи, що стосуються вищої медичної освіти.

Нові факти, одержані здобувачем

У дисертаційній роботі М. Ю. Шумило вперше досліджено особливості розвитку вищої медичної освіти у США. Охарактеризовано вищу медичну освіту як науково-педагогічну проблему на основі аналізу історіографії проблеми дослідження (джерела, покладені в основу методології дослідження; джерела, що формують теоретичні засади проблеми дослідження; першоджерела), що відображає її історичний, культурологічний, соціологічний, антропологічний аспекти, та висвітлення проблеми розвитку вищої медичної освіти у контексті соціального, культурного, економічного розвитку суспільства. Виконано аналіз передумов становлення вищої медичної освіти у США (особливості соціального, економічного, культурного розвитку країни, рівень освіченості та грамотності населення, специфіка розвитку освітньої галузі, полікультурність (філософська, політична, культурна, соціальна, економічна, релігійна тощо) суспільства США). На основі ретроспективного аналізу становлення і розвитку вищої медичної освіти виокремлено тенденції, що характерні її сучасному стану: удосконалення нормативно-правової бази та стандартизація вищої медичної освіти; удосконалення системи управління вищою медичною освітою, в основу якої покладено поєднання механізмів централізації (стратегічний розвиток) та децентралізації (широка автономність закладів вищої медичної освіти); поєднання інструментів державного фінансування із залученням коштів приватних ініціатив, фондів тощо; високий рівень конкуренції між закладами вищої медичної освіти; диверсифікація освітніх програм з метою забезпечення відповідності вимогам професійного середовища, потреб працедавців; інтеграція останніх наукових досягнень в освітній процес, застосування інноваційних методів навчання, інформаційно-комунікаційних технологій тощо, що відповідає інноваціям у медичній галузі). Охарактеризовано сучасну систему вищої медичної освіти у США (зовнішню: домедичну, додипломну медичну, післядипломну медичну та неперервну медичну освіту; внутрішню: теоретична і практична підготовка з метою формування компетентностей у сфері догляду за пацієнтами, медичних знань, професіоналізму, системної практики, навчання на основі практики, співпраці та комунікації). Обґрунтовано можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку

американської вищої медичної освіти в умовах університетської освіти України (для керівних кадрів у системі охорони здоров'я України, закладів вищої медичної освіти, професорсько-викладацького складу, здобувачів вищої освіти). *Уточнено* зміст понять «інтернатура», «резидентура», «додипломна медична освіта» «післядипломна медична освіта», «неперервна медична освіта». *Удосконалено та розширено* наукове розуміння релевантних понять і термінів у медичній освіті, а також організаційних особливостей та підходів до навчання. *Подальшого розвитку* набули положення про сучасні параметри університетської освіти, виникнення у вищій освіті нових зразків, норм, орієнтирів та мотивацій, адаптації до нових тенденцій на ринках праці, які потребують постійного оновлення високоспеціалізованих професійних знань у галузі охорони здоров'я, нових форм їх трансляції та використання у навчанні. *У науковий обіг введено* значний обсяг матеріалів іноземними мовами з досліджуваної проблематики, а також численні факти, ідеї та підходи, актуальні у сфері вищої медичної освіти.

Значення отриманих автором результатів для практики полягає в що матеріали, положення та висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані у роботі закладів вищої освіти України під час вивчення дисциплін «Педагогіка» «Порівняльна педагогіка», «Професійна педагогіка», «Історія медицини», курсах підвищення кваліфікації на факультеті післядипломної освіти для викладачів медичних ЗВО.

Результати дослідження, обґрунтовані поняття, а також зібрані дані можуть використовуватися науковцями для проведення подальших компаративно-педагогічних досліджень.

Результати дослідження впроваджено у роботу кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (довідка № 67012275 від 23.12.2021), кафедри іноземних мов Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського (довідка № 03/4279 від 19.11.2021), кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету (довідка № 822 від 20.10.2021), кафедри латинської та іноземних мов Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (протокол №4 від 18.11.21), кафедри іноземних мов Запорізького державного медичного університету (протокол №4 від 03.11.2021), кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 1192 від 23.11.2021).

Основні положення і результати дисертаційного дослідження обговорювалися та отримали схвальну оцінку на засіданнях та наукових семінарах кафедри іноземних мов і кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (2018-2021).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані, відповідають меті та завданням роботи. Достовірність дослідження забезпечено аналізом джерельної бази, зокрема значного обсягу наукової літератури з досліджуваної проблематики, документації університетів США та України; ефективним застосуванням комплексу підходів та методів наукового дослідження відповідно до його мети і завдань; позитивними результатами впровадження матеріалів дослідження у роботу закладів вищої освіти України.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Наукові положення ґрунтуються як на теоретичних здобутках дисертантки, так і на ретельному аналізі чималої джерельної бази (376 найменувань, з них 255 - іноземними мовами), який дав змогу об'єктивно проаналізувати категоріальний базис дослідження, провести теоретичний аналіз проблеми, забезпечити оптимальне використання адекватних наукових методів дослідження.

На наш погляд, структура дисертації та її результати дозволяють стверджувати, що дисертантка реалізувала усі окреслені завдання, розкрила тему чітко й послідовно. Слід зазначити, що компоненти наукового апарату повністю корелюють між собою.

Вважаємо, що мета й завдання дослідження, поставлені дисертанткою, послідовно реалізовані.

Загальні висновки переконливо відображають результати здійсненого дослідження.

Матеріали дослідження обговорювались на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях.

Зміст поданих анотацій відображає зміст дисертації та висвітлює її суттєві аспекти й основні положення.

Характеристика основних положень роботи

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (376 найменувань, з них 255 - іноземними мовами), 9 додатків. Загальний обсяг дисертації складає 292 сторінки, з них 226 сторінок основного тексту, який містить 3 таблиці та 1 рисунок на 5 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження; подано джерельну базу дослідження; представлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано інформацію про апробацію та впровадження результатів дослідження; відображено особистий внесок здобувача у публікаціях, підготовлених у співавторстві; презентовано структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі «Вища медична освіта як науково -педагогічна проблема» висвітлено історіографію проблеми дослідження, а також виконано аналіз ролі і значення вищої медичної освіти у контексті соціального, культурного, економічного розвитку суспільства.

Заслуговує уваги ґрунтовний аналіз дисертантом історичного середовища медичної освіти США, а також оцінка значущості використання узагальненого досвіду в Україні.

Позитивне враження справляє узагальнення впливу соціальних, культурних, економічних чинників на систему медичної освіти США (таблиця 1.2. на с.83), розробленої авторкою на основі джерельної бази дослідження.

Дисертантка детально висвітлює ключові поняття дослідження, характеризує вищу медичну освіту як науково-педагогічну проблему на основі аналізу історіографії проблеми дослідження.

Водночас, М.Ю. Шумило надає значної уваги виділенню та характеристиці передумов становлення вищої медичної освіти у США (особливості соціального, економічного, культурного розвитку країни, рівень освіченості та грамотності населення, специфіка розвитку освітньої галузі, полікультурність (філософська, політична, культурна, соціальна, економічна, релігійна тощо) суспільства США.

У другому розділі «Ретроспективний аналіз розвитку вищої медичної освіти у США» представлено періодизацію розвитку вищої медичної освіти країни дослідження, а також охарактеризовано специфіку розвитку вищої медичної освіти на сучасному етапі.

У дисертації визначено та охарактеризовано особливості розвитку вищої медичної освіти у США на сучасному етапі.

Значущим результатом дисертаційного дослідження вважаємо виокремлені М. Ю. Шумило тенденції сучасної медичної освіти (зокрема удосконалення нормативно-правової бази та стандартизація вищої медичної освіти; удосконалення системи управління вищою медичною освітою, в основу якої покладено поєднання механізмів централізації та децентралізації; поєднання інструментів державного фінансування із залученням коштів приватних ініціатив, фондів тощо; високий рівень конкуренції між закладами вищої медичної освіти; диверсифікація освітніх програм з метою забезпечення відповідності вимогам професійного середовища, потреб працедавців; інтеграція останніх наукових досягнень в освітній процес, застосування інноваційних методів навчання, інформаційно-комунікаційних технологій тощо, що відповідає інноваціям у медичній галузі) достатньо повно характеризують сучасну систему вищої медичної освіти у США.

Позитивної оцінки заслуговує розроблена автором періодизація розвитку вищої медичної освіти у США.

У третьому розділі «Система вищої медичної освіти у США» виконано

аналіз особливостей організації медичної освіти, представлено сучасний стан та перспективи розвитку вищої медичної освіти в Україні, а також запропоновано авторське бачення можливостей використання прогресивних ідей та досвіду розвитку американської вищої медичної освіти в умовах університетської освіти України.

Авторкою детально проаналізовано та висвітлено стан медичної освіти в Україні, показані досягнення та акцентовано низку недоліків. Частина з них пропонується усунути за умови впровадження досвіду роботи медичної освіти у США.

Особливої уваги заслуговують рекомендації щодо використання досвіду медичної освіти США в Україні. Ці рекомендації є детальними, спрямованими на конкретних адресатів, що суттєво підвищує практичне значення проведеного дослідження.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором

Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено у 22-ох працях (з них - 16 одноосібні): з них 4 статті у фахових виданнях України, 2 статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus, 4 статті - у періодичних фахових виданнях інших держав, 8 тез доповідей - у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій, 1 тези доповідей на міжнародному науково-методологічному інтернет-семінарі, 1 тези доповідей у збірнику наукових есе учасників наукового стажування, 2 навчальні посібники.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

Оцінюючи дисертацію М.Ю. Шумило загалом позитивно, відзначаючи її високий кваліфікаційний рівень, виокремимо низку дискусійних питань, які потребують пояснень і уточнень, зокрема:

1. Вважаємо, що слід було конкретизувати суперечності (між станом практики вищої медичної освіти задля забезпечення конкурентоспроможності фахівців та недостатнім рівнем її розвитку; рівнем вищої медичної освіти в Україні та вимогами глобалізованого суспільства; темпами реформування вищої медичної освіти та проблемами матеріально - технічного і ресурсного забезпечення освітнього процесу), оскільки вони мають занадто загальний характер.

2. Доцільно було у підрозділі 1.1. щодо історіографії проблеми дослідження, який має дещо описовий характер, більше уваги приділити аналізу.

3. Варто було конкретизувати методологічну основу дослідження та пов'язати перелічені підходи з їх місцем та функціями у тексті дисертації.

4. На с. 93 авторка презентує таблицю 2.1 (Узагальнена періодизація розвитку системи медичної освіти США) укладено авторкою Т. Хвалибогою. Дана

таблиця є цікавою, однак було би доцільніше у цьому підрозділі бачити узагальнення у таблиці авторської періодизації.

Вказані зауваження та побажання не стосуються основного змісту рецензованої роботи і не впливають на загальний високий рівень наукового дослідження, достовірність та обґрунтованість висновків дисертанта й не зменшують наукову значущість виконаної дисертації.

Висновок

Отже, рецензоване дисертаційне дослідження М.Ю. Шумило. на тему: «Розвиток вищої медичної освіти в США (XX-XXI століття)» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Шумило Мирослава Юрїївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта, педагогіка.

Рецензент:

професор, доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки та інноваційної освіти,
заступник директора з науково-педагогічної роботи
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»

Ю.М. Козловський

Підпис Козловського Ю.М. засвідчую:
Вчений секретар Національного університету
«Львівська політехніка», к.т.н., доцент

Р.Б. Брилинський